

Більярд о пів на десяту (стислий переказ)

Генріх Белль

Події відбуваються 6 вересня 1958 року — у день народження героя роману, Генріха Фемеля. У цей день він підводить підсумок свого життя.

Колись, 1907 року, невідомий молодий архітектор прибув у місто, щоб узяти участь у конкурсі проектів будівництва великого абатства святого Антонія. Він зайняв перше місце. З цього й почалась його блискуча кар'єра.

Герой узяв собі за правило до всього у житті ставитися з іронією. Саме так — ніби жартуючи — він отримав успіх, гроші, багату дружину. Він бачив своє майбутнє радісним та щасливим. Він — голова великого сімейного клану; поруч — семеро синів, сорок дев'ять онуків; веселі родинні свята: дні народження, весілля, хрестини... Але життя не виправдовує його сподівань. І у свій вісімдесятий день народження цей відомий, багатий архітектор чувається банкрутом. Серед гостей лише його син Роберт, онуки Йозеф та Рут, і секретарка Роберта, Леонора. А інші — лише тіні померлих родичів. Померли його син Генріх та дочка Іоганна. Ставши фашистом, загинув син Отто.

Дружина потрапила до божевільні. Вона завжди відкрито виказувала свої погляди — тож її краще тримати під наглядом. Під час війни жінка віддавала незнайомим людям на вулицях хліб, масло, мед, які отримувала з абатства. У цей час її власні діти були голодні. Але Іоганна хотіла, щоб діти відчували "присмак правди" на вустах, і не мали нічого, що мають діти "буйволів", тобто фашистів. Ця позиція "агнця" не влаштовувала Генріха, який був проти фашизму, але не міг так відкрито демонструвати свої погляди.

На відміну від брата, Роберт Фемель ще у гімназії поклявся вести боротьбу з фашизмом. Через це він навіть був змушений тікати з країни. Лише через кілька років завдяки амністії Роберт отримав змогу повернутися у Німеччину, до батьків та дружини. За його відсутність Едіт народила йому сина, Йозефа. Згодом дружина Роберта помирає під час бомбардування. Роберт йде до армії, але під час служби він ніби намагається помститися за друзів, що загинули від фашистів. Він стає "підривною" і безжалісно знищує архітектурні пам'ятки (у тому числі і збудоване батьком абатство Святого Антонія). Втім сам Генріх каже на це, що віддав би двісті абатств за те, щоб повернути Едіт, Отто чи незнайомого хлопчика...

По закінченні війни Роберт відкриває контору, що займається статистичними розрахунками. Контора не приносить прибутку, але це не турбує хазяїна. На червоній картці, яку він колись дав секретарці, зазначено: "Я завжди радий бачити матір, батька, дочку, сина та пана Шреллу, але більш я нікого не приймаю". Роберт має звичку: з половини на десяту до одинадцятої ранку він грає в більярд у готелі "Принц

Генріх". Його напарник — безкорисливий, чесний хлопець Гуго. Він, так само, як і Едіт та її брат Шрелла, відносяться до так званих "агнців". Шрелла, так само як його друг юності, був змушений тікати з Німеччини. Він повернувся лише тепер, щоб побачити Роберта та племінників.

І Роберт, і його батько у цей день, 6 вересня, розуміють хибність своїх ідеалів. Генріх кидає звичку щоденно відвідувати кав'ярню "Корнер", відмовляється прийняти дарунок від фашиста Греца. Він символічно заносить ножа над тортом у вигляді абатства Святого Антонія, якого надіслали з кафе. Роберт у свою чергу показує своєму однокашнику, Нетглінгеру, що став на бік фашистів, що нічого на забуто і не має прощення. До того ж він вирішує у цей день всиновити Гуго, і бере на себе відповідальність за хлопця.

Вирішальним стає цей день і для Йозефа Фемеля. Він, так само, як його дід, обрав шлях архітектора. І вже мав вигідне замовлення на відновлення абатства Святого Антонія. Але, знайшовши помітки батька на стінах абатства, він розуміє, що його підірвав Роберт — і відмовляється від замовлення.

З нагоди ювілею чоловіка з лікарні відпускають Іоганну Фемель. І вона робить рішучий крок: стріляє у міністра, пана М, як у майбутнього вбивцю свого онука.

Підведені підсумки минулого життя — і для родини Фемелів починається новий день: 7 вересня.

Коментар

У романі "Більярд о пів на десяту" Г. Белль зображує один день з життя заможної родини архітекторів. День підведення підсумків, день прийняття важливих рішень, які є наслідком багатьох життєвих випробувань та розчарувань. У межах одного дня, однієї родини переплелися чотири покоління, чотири важливі періоди життя, навіть сама історія Німеччини: перша світова війна, період республіки, роки правління нацизму та післявоєнні роки. Автор намагався не лише змалювати події, розказати про життя героїв, але, головним чином, проаналізувати, показати зв'язки між минулим, теперішнім та майбутнім.

Белль поділяє своїх персонажів на "буйволів", тобто тих, хто став на бік фашизму, та "агнців" — жертв "буйволів", які страждають від фашистів, але не можуть дати їм опір. А ще у романі є "пастирі" — ті, хто бере "агнців" під свій захист. Саме такими виявляються члени родини Фемелів.